

Wprowadzenie

Od dekady bogactwo myśli i idea badawczych poszukiwań łączy autorów „Logopedii Silesiany”. Naukowcy i praktycy – reprezentujący różne dyscypliny naukowe – dowodzą, jak istotne zmiany nastąpiły w ostatnich latach w problematyce i metodologii badań nad rozwojem mowy i zaburzeniami mowy. W szerokiej perspektywie rozmaitych koncepcji teoretycznych, z zastosowaniem odpowiednich metodologii i najnowszych instrumentarium badawczych przedstawiają obszary refleksji naukowej współczesnej logopedii.

Zmieniająca się rzeczywistość – powstawanie i przekształcanie się wspólnot komunikatywnych, dynamiczne przeobrażenia społeczno-kulturowe czy postęp technologiczny – przynoszą nowe warunki dla językowej socjalizacji i językowego funkcjonowania człowieka. Także zmiany klimatyczne i przeobrażenia środowiska naturalnego wpływają na kondycję zdrowotną społeczeństw i łączą się z poszukiwaniem nowych, skutecznych metod leczenia i terapii.

Wszystkie te aspekty wymagają naukowego opisu i wyjaśnienia, dlatego też, pragnąc odpowiadać na nowe wyzwania stawiane przed badaczami zaburzeń mowy i praktykującymi logopedami, zdecydowaliśmy, że od 2021 roku „Logopedia Silesiana” będzie się ukazywała w trybie półrocznym. Z wielką przyjemnością prezentujemy numer pierwszy dziesiątego, jubileuszowego tomu czasopisma.

* * *

Tematyka artykułów koncentruje się na najbardziej aktualnych zagadnieniach związanych z rozwojem mowy i opisem aspektów wybranych zaburzeń mowy. Tom otwiera artykuł Małgorzaty Bereźnickiej (*Nowe media w komunikacji – wyzwania i potrzeby*), poświęcony ważnym w ostatnich latach kwestiom związanym z nowymi technologiami, które – w związku z długotrwałą izolacją spo-

łączną w wyniku pandemicznych ograniczeń – łączą się ze zmianami dynamiki językowego rozwoju dzieci oraz stanem komunikacyjnych sprawności.

W kontekście zmieniającej się rzeczywistości i postępu technologicznego, jaki przynosi dziś pacjentom dostępne aktualnie leczenie, możliwe staje się wdrażanie zaawansowanej diagnozy i terapii logopedycznej. Wokół problemu skupione są dwa artykuły tomu. Klaudia Kluj-Kozłowska i współautorzy w opracowaniu *Korelaty scyntygraficzne zaburzeń dyskursu w otępieniu z ciałami Lewy’ego* podjęli pierwszą próbę scharakteryzowania zależności pomiędzy wynikami badań określającymi poziom perfuzji mózgowej a zaburzeniami językowymi w zakresie dyskursu narracyjnego polskojęzycznych pacjentów z DLB (co warte podkreślenia, w piśmiennictwie anglojęzycznym obecne są pojedyncze prace dotyczące związku między oceną wolumetryczną struktur mózgu a zaburzeniami dyskursu lub przetwarzaniem zdań w DLB). Natomiast Agnieszka Chilińska-Pułkowska i Katarzyna Kaczorowska-Bray (*Terapia logopedyczna dziecka z rdzeniowym zanikiem mięśni typu 1 (SMA1). Studium przypadku*) przedstawiły niezwykle ważny problem terapii logopedycznej dziecka z SMA1. Dzięki pierwszej terapii modyfikującej w SMA, refundowanej w Polsce od 2018 roku, zmieniła się jakość życia chorych (wcześniej – jak w przypadku większości dziedzicznych stanów neurodegeneracyjnych – terapie SMA miały jedynie zabezpieczać pacjenta i nie wywierały istotnego wpływu na proces choroby). W artykule badaczki prezentują, jak podejmowane podczas terapii działania i techniki rehabilitacyjne poprawiają jakość życia i funkcjonowanie małego pacjenta.

Jednym z częściej występujących i wciąż narastających problemów logopedycznych są zaburzenia rozwoju języka i komunikacji. Trudnościom w tym zakresie, ale w różnych jednostkach nozologicznych, poświęciły swą uwagę Ewa Hrycyna (*Słownictwo w zaburzeniach należących do spektrum autyzmu*) i Marta Krakowiak (*Składnia w opowiadaniach dzieci z alkoholowym zespołem płodowym*). W tematykę destrukcyjnego działania alkoholu na tkankę mózgową wpisuje się artykuł Urszuli Ciszewskiej-Psujek (*Wykładniki ukonkretnienia języka w narracjach mężczyzn uzależnionych od alkoholu*). Autorka, prowadzącą od lat zaawansowane badania w tym zakresie, przedstawia powstające zaburzenia poznawcze i zaburzenia języka w wybranych wypowiedziach narracyjnych mężczyzn poddanych terapii uzależnienia alkoholowego i zachowujących abstynencję. Zmiany o charakterze inwolucyjnym, przejawiające się przekształceniami w budowie tkanek i narządów, pozostają w polu zainteresowań Aleksandry Matyjasek (*Inwolucja poznawcza a procesy adaptacyjne w okresie późnej dorosłości*). Badaczka wskazuje na ich normatywny aspekt związany ze starzeniem się organizmu i podkreśla konieczność prowadzenia działań edukacyjnych i usprawniających podnoszących jakość życia seniorów.

Z kolei interesujące wyniki badań w zakresie stymulowania poznawczego i językowego rozwoju dzieci prezentuje Monika Kij. Artykuł *Umiejętności nomina-*

cyjne przedszkolaków stanowi kontynuację omawianych już wcześniej na łamach „Logopedii Silesiany” badań poszerzonych o wpływ czynników społeczno-kulturowych (wieku, płci) na rozwój umiejętności nominacyjnych dzieci w wieku od czterech do sześciu lat.

W tomie znalazły się również dwa artykuły, które w szerokiej perspektywie ukazują problemy zawodowe nauczycieli i logopedów. Angelika Sosulska, Barbara Sambor i Małgorzata Jekielek przedstawiły *Wybrane czynniki ryzyka zaburzeń głosu oraz znajomość zasad higieny głosu wśród nauczycieli szkół podstawowych. Doniesienia wstępne*. Natomiast Anna Guzy, w opracowaniu *Wybrane aspekty elastyczności psychologicznej a doświadczanie syndromu wypalenia zawodowego wśród logopedów*, podkreśla zasadność prowadzenia profilaktyki wypalenia zawodowego w grupie logopedów poprzez edukację w zakresie umiejętności składających się na poszczególne aspekty elastyczności psychologicznej.

Zaprezentowane w tomie prace cechuje różnorodność tematyczna i metodologiczna. Wartości te są szczególnie cenne we współczesnym świecie nauki, w którym logopedia ma swoje miejsce utrwalone bogatą tradycją prowadzonych badań.

* * *

Co ważne i w jubileuszowym tomie warto podkreślenia, w ciągu ostatnich dwóch lat „Logopedia Silesiana” była beneficjentem ministerialnego programu „Wsparcie dla czasopism naukowych” i w związku z realizacją tego projektu Redakcja wdrożyła strategię rozwoju „Logopedii Silesiany”, obejmującą takie cele, jak umocnienie rangi czasopisma w nauce światowej, poszerzenie kręgu czytelników i podniesienie rozpoznawalności pisma w środowisku badaczy kultury języka i biologicznych uwarunkowań rozwoju i zaburzeń mowy zarówno w Polsce, jak i na świecie. Na tę strategię złożyły się między innymi działania prowadzone od 2019 roku związane z usprawnieniem technicznym strony internetowej rocznika, wprowadzeniem programu Open Journal System (OJS) w wersji 3.1.1.4 z jego nowymi funkcjami oraz obecnością pisma w najważniejszych bazach referencyjnych czasopism naukowych: CEEOL, CEJSH, ERIH+, IC Journal Master List, Google Scholar, Researchgate, Academia.edu, Polska Bibliografia Naukowa, INFONA, Pol-index, Bazhum i mediach społecznościowych.

Dzięki pozyskanemu wsparciu finansowemu i mimo przeszkód wynikających z sytuacji epidemicznej na świecie redakcja kontynuuje współpracę z wybitnymi badaczami o międzynarodowej renomie. Przedmiot logopedycznych, naukowych dociekań sprawia, że pismo ma charakter interdyscyplinarny. W opisie normy języka i zaburzeń językowych rysują się bowiem perspektywy psychologiczna, medyczna, lingwistyczna i pedagogiczna.

Dostosowanie „Logopedii Silesiany” do międzynarodowych standardów publikacji łączy się z działaniem Redakcji na rzecz dotarcia do światowego kręgu

odbiorców i zwiększenia zakresu umiędzynarodowienia periodyku. Od ósmego tomu czasopismo jest wielojęzyczne: dwadzieścia pięć artykułów występuje w dwujęzycznej wersji (angielskiej i polskiej), siedem tekstów jest opublikowanych w języku angielskim, dwa – w języku rosyjskim, dwa – w języku czeskim, cztery artykuły oraz recenzje – w języku polskim.

Jednym z priorytetów w ramach strategii rozwoju periodyku – możliwym dzięki finansowemu wsparciu projektu – jest osiągnięcie jeszcze wyższej jakości merytorycznej oceny tekstów i podnoszenie prestiżu naukowego czasopisma dzięki powiększaniu grona Rady Recenzyjnej o międzynarodowym charakterze o nowych badaczy. W czasie realizacji projektu zaproszenie przyjęli eksperci – uznani w swoich dziedzinach – z Austrii, Czech, Danii, Litwy, Łotwy, Malty, Rosji, Wielkiej Brytanii oraz Polski.

Wszystkie wprowadzane zmiany służą dostosowaniu „Logopedii Silesiany” do międzynarodowych standardów publikacji i spełnieniu warunków umożliwiającemu złożenie aplikacji do elitarnej bazy czasopism naukowych Scopus.

Mamy nadzieję, że podjęte działania przyczynią się do dalszego rozwoju pisma. Gorąco zapraszamy Autorów do publikowania na łamach „Logopedii Silesiany” i dostarczania wyników empirycznych dociekań oraz opisywania aspektów mowy w rozwoju i w zaburzeniach.

Olga Przybyła

Introduction

It has been a decade since the authors of “Logopedia Silesiana” are brought together by the wealth of ideas and scientific insight. Scholars and practitioners representing various research disciplines prove that significant changes have occurred in recent years as regards the problematics and methodology of research on speech development and speech disorders. They present research areas of modern speech therapy, providing a range of perspectives on various theoretical concepts, by way of pertinent methodologies and cutting-edge research instruments.

Changing reality, the emergence and transformation of communicative communities, dynamic socio-cultural transformations, and technological progress engender new conditions for language socialisation and human linguistic functioning. Furthermore, climate change and transformations of the natural environment affect the condition of societies and are result in search for new, effective methods of treatment and therapy.

All these aspects require academic description and explanation. Therefore, responding to new challenges faced by researchers of speech disorders and practicing speech therapists, we have decided that starting from 2021, “Logopedia Silesiana” is to be published on a semi-annual basis. We are pleased to present the first issue of the tenth jubilee volume of the journal.

* * *

The articles’ topics focus on the most current issues related to speech development and description of selected aspects of speech disorders. The volume opens with Małgorzata Bereźnicka’s paper (*New media in communication – challenges and needs*) devoted to important issues related to new technologies which, due to long-lasting social isolation caused by pandemic restrictions, have proven to

affect the dynamics of language development in children as well as the shape of communication skills.

Thanks to ongoing technological change in many cases the number of available treatments currently offered to patients increases and the administration of advanced diagnosis and speech therapy materialises. Two articles in the volume are centred on this issue. In the study *Scintigraphic correlates of discourse impairment in dementia with Lewy bodies*, Klaudia Kluj-Kozłowska and co-authors made their first essay in characterising the relationship between results obtained from studies on the level of cerebral perfusion and language disorders in terms of narrative discourse in Polish-speaking patients with DLB (it is worth noting that literature on the relationship between volumetric assessment of brain structures and discourse disorders or sentence processing in DLB in English is rather scarce). Agnieszka Chylińska-Pułkowska and Katarzyna Kaczorowska-Bray (*Speech therapy of a child with spinal muscular atrophy type 1 (SMA1): a case study*), on the other hand, present a particularly vital problem of speech therapy in a child suffering from SMA1. Thanks to the first modifying therapy in SMA – in Poland covered against since 2018 – patients' quality of life has changed (hitherto, similar to most inherited neurodegenerative conditions, SMA therapies were intended solely to protect the patient and did not have any significant impact on the very disease). In this article, the researchers present the effect of in-therapy activities and rehabilitation techniques on the quality of life and functioning of a young patient.

Language development disorders and communication impediment are the most common and still growing problems in speech therapy. Ewa Hrycyna (*Vocabulary in autism spectrum disorders*) and Marta Krakowiak (*Syntax in the stories by children with the fetal alcohol syndrome*) devote their attention to these problems, though in different nosological units. The paper by Urszula Ciszewska-Psujek (*Exponents of language concretisation in the narratives of alcohol-dependent men*) subscribes to the topic of destructive effect of alcohol on brain tissue. Having conducted advanced research in the field for many years, the author presents emerging cognitive impairment and language impediment based on selected narratives by men in alcohol addiction therapy who are abstinent from alcohol. Involutional changes, manifested in structural transformations of tissues and organs, are of interest to Aleksandra Matyjasek (*Cognitive involution and adaptive processes in late adulthood*). The researcher points to their normative aspect related to aging and emphasises the need for undertaking educational effort and running campaigns that would improve the quality of life of seniors.

Interesting research results in the field of cognitive and linguistic stimulation of children's development are presented by Monika Kij. Her contribution entitled *Nomination skills of pre-school children* is a continuation of research already discussed in "Logopedia Silesiana," to be expanded so as to cover the influence

of socio-cultural factors (age, gender) on the development of nomination skills in children aged four to six.

The volume also comprises two articles which tackle occupational problems of teachers and speech therapists in a wider perspective. Angelika Sosulska, Barbara Sambor, and Małgorzata Jekielek present *Selected risk factors in voice disorders and knowledge of vocal hygiene in primary school teachers: Preliminary report*. On the other hand, in her paper *Selected aspects of psychological flexibility and experiencing the occupational burnout syndrome among speech therapists*, Anna Guzy highlights the practicability of burnout prevention in speech therapists by way of education in skills that form individual aspects of psychological flexibility.

Contributions presented in this volume are characterised by thematic and methodological diversity, which merits seems especially valuable in the modern world of academia, where speech therapy holds a prominent place, established by rich research tradition.

* * *

In the context of the jubilee, it is noteworthy that for two years now “Logopedia Silesiana” has benefited from the ministerial program “Support for scientific journals”. In the course of implementation of this project the Editorial Board brought about a development strategy for “Logopedia Silesiana”, which aims at strengthening the position of the journal in global scholarship, broadening the circle of readers, and increasing the journal’s recognition among scholars interested in the culture of language and biological determinants of speech development and disorders, both in Poland and abroad.

The strategy involves, among others, the activities carried out since 2019 and related to technical improvement of the journal’s website, introduction of the Open Journal System (OJS) program, version 3.1.1.4, with its new functionalities, and the presence of the journal in the most recognised reference databases of scientific journals: CEEOL, CEJSH, ERIH+, IC Journal Master List, Google Scholar, Researchgate, Academia.edu, Polska Bibliografia Naukowa, INFONA, Pol-index, Bazhum, as well as in social media.

Thanks to financial support obtained and despite obstacles resulting from the global pandemic, the Editorial Board continues cooperation with outstanding researchers of international renown. And the psychological, medical, linguistic, and pedagogical slant used to describe language norms and disorders that make up the research topic of speech therapy render the journal interdisciplinary.

The adjustment of “Logopedia Silesiana” to international publication standards goes in line with the efforts of the Editorial Board to reach global audiences and increase the scope of journal’s internationalisation. From the eighth volume onwards, the journal has turned multilingual: there are twenty-five bilingual arti-

cles (English and Polish), seven texts published in English, two in Russian, two in Czech, and four articles and reviews in Polish.

One of the priorities of the journal's development strategy, expedited thanks to financial support of the project, is to improve the quality of papers' evaluation and enhance the academic prestige of the journal through the inclusion of new scholars in the international Review Board. In the course of the project implementation, en passant, invitations were accepted by recognised experts from Austria, the Czech Republic, Denmark, Lithuania, Latvia, Malta, Russia, Great Britain, and Poland.

All changes introduced are aimed at adjusting "Logopedia Silesiana" to international publication standards and submitting the application for inclusion in the elite Scopus database.

It is hoped that the steps taken will contribute to further development of the journal. Contributors are warmly invited to publish in "Logopedia Silesiana," demonstrate results of empirical research, and describe the aspects of speech development and disorders.

Olga Przybyła